Urtësia

Kriza e John Stuart Mill-it: kur një mendje e shkëlqyer pyeti «a do të isha i lumtur?»

Një edukim i jashtëzakonshëm që nisi me greqishten në moshën tre vjeç, depresioni i vitit 1826, poezia e Wordsworth-it dhe mësimi se lumturia nuk arrihet duke e ndjekur drejtpërdrejt

3 nëntor 2026 / 3 min lexim

Ilustrim origjinal i redaksisë lexoshpejt. Nuk është fotografi ose objekt historik.

John Stuart Mill lindi në Londër në vitin 1806. I ati, filozofi dhe historiani James Mill, vendosi ta edukonte vetë, me një program të jashtëzakonshëm. Sipas «Autobiografisë» së tij, Mill filloi greqishten në moshën tre vjeç dhe latinishten në moshën tetë. Para moshës 12 vjeç kishte lexuar autorë klasikë, histori dhe matematikë që shumë studentë universitarë nuk i njihnin. Pastaj studioi logjikë dhe ekonomi politike.

Kriza

Mill u rrit si një reformator i ri, i përkushtuar për të përmirësuar shoqërinë sipas parimeve të utilitarizmit: të sjellësh lumturinë më të madhe për numrin më të madh të njerëzve. Por në vjeshtën e vitit 1826, kur ishte 20 vjeç, ai ra në një gjendje të thellë trishtimi dhe zbrazëtie.

Në «Autobiografi» ai tregon se i bëri vetes një pyetje: supozo se të gjitha reformat për të cilat punon do të realizoheshin menjëherë, a do të ishte kjo një gëzim i madh për ty? Dhe një vetëdije që nuk mund ta shtypte iu përgjigj qartë: «Jo!» Në atë çast, shkruan ai, i gjithë themeli mbi të cilin kishte ndërtuar jetën u shemb.

Rruga e daljes

Për muaj të tërë, Mill vazhdoi të punonte pothuajse mekanikisht, pa i treguar askujt. Një ditë, duke lexuar kujtimet e shkrimtarit francez Marmontel, arriti te pjesa ku autori tregon vdekjen e të atit dhe vendosmërinë e tij të re për të qenë gjithçka për familjen. Mill u përlot. Ai shkruan se ndjeu se nuk ishte «gur», se kishte ende ndjenja. Nga ai çast, barra filloi të lehtësohej.

Më vonë, poezia e **William Wordsworth**-it, me përshkrimet e natyrës dhe të ndjenjave të qeta, u bë për të një burim i rëndësishëm shërimi.

> *Mill shkroi se ata që janë të lumtur janë ata që e kanë mendjen te diçka tjetër përveç lumturisë së tyre: te lumturia e të tjerëve, te përmirësimi i njerëzimit, te një art ose një punë.*

Dy mësime

Nga kjo përvojë, Mill nxori dy përfundime që e shoqëruan gjithë jetën. I pari: lumturia nuk arrihet duke e ndjekur drejtpërdrejt. Pyete veten nëse je i lumtur, shkruante ai, dhe pushon së qeni i tillë. Ajo vjen «anash», kur jemi të përfshirë në diçka me kuptim. I dyti: arsyeja nuk mjafton. Ndjenjat, arti dhe poezia duhen kultivuar po aq sa intelekti.

Mill u bë një nga mendimtarët më me ndikim të shekullit XIX. Vepra e tij «Mbi lirinë» (1859) mbetet tekst themelor për lirinë individuale.

Për sot

1. **Arritjet nuk zëvendësojnë kuptimin.** Mund të kesh shumë dhe të ndihesh bosh.
2. **Ushqeni edhe ndjenjat:** muzikë, poezi, natyrë, marrëdhënie.
3. **Nëse trishtimi zgjat,** mos e mbani vetëm si Mill. Flisni me dikë, edhe me një profesionist.

Burimet

Mill, J. S. (1873). *Autobiography*, kapitulli V. Project Gutenberg. gutenberg.org

Macleod, C. (2020). John Stuart Mill. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. plato.stanford.edu

Lexoje në internet: https://www.lexoshpejt.com/artikull/john-stuart-mill-kriza